

ความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัท และการวางแผนภาษีของบริษัทจดทะเบียน ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

The Relationship Between Board of Director's Characteristics and Corporate Tax Planning of Listed Companies in the Stock Exchange of Thailand

Article History

Received: May 28, 2021

Revised: June 5, 2022

Accepted: June 6, 2022

ธีรชัย อรุณเรืองศิริเลิศ¹

Teerachai Arunruangsirilert

จันตรา ศรีหิรัญพิลล²

Chantra Srihirunpunlop

กรันตารัตน์ บุญญวัฒน์³

Karuntarat Boonyawat

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทและการวางแผนภาษีที่วัดจากอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง การศึกษาที่ใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณโดยใช้วิธีตัวแบบการถดถอยอิตีพลคงที่ในการวิเคราะห์ข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม เซ็ต 100 ระหว่างปี พ.ศ. 2556-2560 รวมทั้งสิ้น 394 ตัวอย่าง ผลการวิจัยพบความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญระหว่างความถี่ในการประชุมของคณะกรรมการบริษัทและอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง และพบความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญระหว่างสัดส่วนของกรรมการเพศหญิง

¹ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
Thammasat Business School, Thammasat University
E-mail: teerachai@tbs.tu.ac.th

² เคพีเอ็มจี ประเทศไทย
KPMG in Thailand
E-mail: chantra@kpmg.co.th

³ คณะบัญชี มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
School of Accounting, Bangkok University
E-mail: karuntarat.b@bu.ac.th

และอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า การจัดสรรเวลาให้กับการประชุมของคณะกรรมการบริษัทมากขึ้นนำไปสู่การวางแผนภาษีที่มากขึ้นของบริษัทจดทะเบียน ในขณะที่สัดส่วนของกรรมการเพศหญิงมากขึ้นนำไปสู่การวางแผนภาษีที่น้อยลงของบริษัทจดทะเบียน

คำสำคัญ: คุณลักษณะของคณะกรรมการ อัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง การวางแผนภาษี

Abstract

This research aims to study the relationship between board of directors' characteristics and tax planning as measured by the effective corporate income tax rate. This study used panel data analysis using fixed effect regression model to analyze data of listed companies in the Stock Exchange of Thailand in SET 100 between 2013 and 2017, totally 394 samples. The results show a significant negative relationship between the frequency of board meetings and the effective corporate income tax rate. A significant positive relationship was found between the proportion of female directors and the effective corporate income tax rate. This could imply that allocating more time to board meetings leads to more tax planning of listed companies, while a higher proportion of female directors leads to less tax planning of listed companies.

Keywords: Board's Characteristics, Effective Interest Rate, Tax Planning

บทนำ

ภาษีอากรเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่สำคัญในการสนับสนุนการบริหารระบบเศรษฐกิจและเป็นรายได้หลักสำหรับการพัฒนาประเทศ กระทรวงการคลังใช้มาตรการด้านภาษีอากรเป็นเครื่องมือหนึ่งเพื่อสะท้อนมาตรการในการบริหารงานต่างๆ ของรัฐบาล ในทางธุรกิจนั้น ภาษีอากรถือเป็นภาระผูกพันหรือต้นทุนรายจ่ายที่มาพร้อมกับการประกอบธุรกิจที่เกิดขึ้นในทุกประเทศ แต่บางประเทศอาจมีการยกเว้นหรือลดอัตราภาษีอากรลงเพื่อเป็นการดึงดูดการลงทุน อย่างไรก็ตาม ภาษีอากรเป็นหนี้สินที่เกิดขึ้นจากผลของกฎหมายที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้น การเข้าใจเกี่ยวกับต้นทุนภาษีอากรในการประกอบธุรกิจจึงเป็นสิ่งที่ผู้บริหารของกิจการควรให้ความสำคัญ

สำหรับบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ คณะกรรมการบริษัท (board of directors) ถือเป็นผู้รับผิดชอบสูงสุดขององค์กรและเป็นกลไกสำคัญของระบบการกำกับดูแลกิจการ (corporate governance) ที่จะทำให้เกิดการกำกับดูแลกิจการที่ดี ส่งผลให้การบริหารงานและการตัดสินใจของฝ่ายบริหารมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร เพื่อสร้างคุณค่าให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายอย่างยั่งยืน (The Securities and Exchange Commission Thailand

[SEC], 2017) นอกจากนี้ คณะกรรมการบริษัทยังมีหน้าที่ในการกำกับดูแลระบบการจัดทำรายงานทางการเงิน การควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของกิจการ รวมถึงควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการทางภาษี ความเสี่ยง และต้นทุนที่อาจเกิดขึ้นจากภาษีอากรของกิจการ รวมถึงการกำกับดูแลการวางแผนภาษี (tax planning) การเสียภาษีและการปฏิบัติตามกฎหมายขององค์กร (Deloitte, 2015) อีกด้วย ดังนั้น คุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทที่บ่งชี้ถึงความเป็นอิสระ (การควรรวมตำแหน่งระหว่างประธานคณะกรรมการและประธานเจ้าหน้าที่บริหาร สัดส่วนของกรรมการอิสระ) การจัดสรรเวลาในการทำหน้าที่ (ความถี่ในการประชุม) ความรู้ความสามารถ (ระดับการศึกษาของกรรมการ) และความระมัดระวังและการยอมรับความเสี่ยงที่จะไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย (สัดส่วนของคณะกรรมการที่เป็นเพศหญิง) จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อความมีประสิทธิภาพของการวางแผนภาษี รวมถึงมีผลต่อความเชื่อมั่นของผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายอีกด้วย

งานวิจัยในอดีตให้ความสนใจศึกษาบทบาทของคณะกรรมการบริษัทต่อการวางแผนและเสียภาษีอากรอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยสร้างมูลค่าให้แก่กิจการ โดยมีสมมุติฐานว่า การกำกับติดตามโดยคณะกรรมการบริษัทที่ดีจะช่วยลดกิจกรรมการวางแผนภาษี

ที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อน (conflict of interest) ระหว่างผู้บริหารกับเจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้นและอาจไม่เป็นไปตามกรอบของกฎหมาย รวมถึงยังช่วยให้การวางแผนภาษีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลที่ดีกับมูลค่าของกิจการ (Kovermann & Velte, 2019) อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาดังกล่าวรายงานความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันไปตามแต่บริบทของงานวิจัย (Abdul Wahab & Holland, 2012; Beasley, Goldman, Lanis & Richardson, 2011, 2018; Lewellen, & McAllister, 2021; McClure, Lanis, Wells, & Govendir, 2018; Minnick & Noga, 2010; Richardson, Lanis, & Taylor, 2015; Thanjunpong & Bangmek, 2017)

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงทำการศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัท อันได้แก่ การรวบรวมตำแหน่งระหว่างประธานคณะกรรมการบริษัท และประธานเจ้าหน้าที่บริหาร (chief executive officer duality) สัดส่วนของคณะกรรมการอิสระ (independent directors proportion) ความถี่ในการประชุมของคณะกรรมการ (frequency of board meetings) ระดับการศึกษาของคณะกรรมการ (board's educational level) และสัดส่วนของคณะกรรมการที่เป็นเพศหญิง (female board members proportion) กับการวางแผนภาษี โดยวัดจากอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง (effective tax rate) ซึ่งคำนวณจากอัตราส่วนของค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้ต่อกำไรสุทธิก่อนภาษีเงินได้ที่ได้สะท้อนผลกระทบของความแตกต่างของหลักการทางบัญชีและหลักการทางภาษีแล้ว และมีสมมุติฐานว่า คุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทที่ดีน่าจะมีความสัมพันธ์ต่อการวางแผนภาษีภายใต้กรอบกฎหมาย โดยศึกษาข้อมูลในบริบทของบริษัทขนาดใหญ่ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100 ระหว่างปี พ.ศ. 2556-2560 โดยใช้ข้อมูลช่วงยาวที่ไม่สมดุล (unbalance panel data) รวมทั้งสิ้น 394 ตัวอย่าง ด้วยวิธีตัวแบบการถดถอยอิทธิพลคงที่ (fixed effect regression model)

วัตถุประสงค์งานวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทและการวางแผนภาษีโดยวัดจากอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริงในบริบทของบริษัทขนาดใหญ่ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

บททวนวรรณกรรมและสมมุติฐาน

1. การวางแผนภาษีและอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง

การวางแผนภาษีเป็นการวางแผนหรือกำหนดกลยุทธ์ที่ดำเนินธุรกิจโดยพิจารณาถึงเหตุการณ์ทางธุรกิจที่มีผลต่อการแสดงรายงานทางการเงินของกิจการ เช่น รายการการรับรู้รายได้ ค่าใช้จ่าย นโยบายและการบันทึกบัญชีในเรื่องต่างๆ เป็นต้น ควบคู่ไปกับการพิจารณาหลักเกณฑ์หรือวิธีการปฏิบัติทางภาษีอากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้กิจการสามารถบริหารจัดการค่าใช้จ่ายทางภาษีอากรที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้กรอบของกฎหมาย (Pongpitak, 2018) ทั้งนี้ แม้ว่าการหลบหลีกภาษีอากรซึ่งใช้วิธีปฏิบัติที่ถูกต้องตามกฎหมายและเป็นที่ยอมรับได้ (acceptable tax avoidance หรือ non-abusive tax avoidance) จะถือเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนภาษี แต่ยังคงถือว่าเป็นการกระทำที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมาย (Trachutham, 2008) ดังนั้น การวางแผนภาษีจึงต้องกระทำอย่างระมัดระวังและเป็นการบริหารจัดการภาษีอากรโดยสุจริต ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง หรือไม่มีเจตนาหลีกเลี่ยงภาษี เนื่องจากการกระทำบางอย่างโดยเจตนา เช่น การไม่ยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษี ยื่นรายการบางรายการไม่ครบ แสดงรายการค่าใช้จ่ายสูงกว่าความเป็นจริง เป็นต้น จะกลายเป็นการหนีภาษี (tax evasion) ซึ่งเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและมีโทษทางอาญา

งานวิจัยในอดีตมักใช้อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริงเป็นตัววัดค่าการวางแผนภาษี (Beasley et al., 2021; Kovermann & Velte, 2019; Lanis & Richardson, 2018; McClure et al., 2018; Taylor & Richardson, 2014; Thanjunpong, 2018) โดยเป็นอัตราส่วนของค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้ที่บริษัทจ่ายออกไปจริงต่อกำไรสุทธิก่อนภาษีเงินได้ ทั้งนี้ ความแตกต่างระหว่างอัตราภาษีเงินได้ที่รัฐบาลกำหนดและอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริงนั้น เกิดจากรายการรายได้หรือค่าใช้จ่ายที่กำหนดโดยมาตรฐานการบัญชีและกรมสรรพากรมีความแตกต่างกัน เป็นผลให้บริษัทต้องปรับปรุงกำไรสุทธิทางบัญชีให้เป็นกำไรสุทธิทางภาษีเพื่อนำมาคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคล ดังนั้น การวางแผนภาษีจึงต้องอาศัยดุลพินิจ ความรู้ และประสบการณ์ของผู้บริหารในการวางแผนและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดทำรายงานทางการเงินด้วย เพื่อสนับสนุนต่อการวางแผนการเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลภายใต้กรอบของกฎหมาย บริษัทที่มีการบริหารจัดการ วางแผนด้านการบัญชี รวมถึงวางแผนการเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีประสิทธิภาพ อาจเป็นปัจจัย

ที่ทำให้บริษัทมีรายการที่ต้องปรับปรุงจากกำไรทางบัญชีเพื่อกำไรสุทธิทางภาษีน้อย หรือบางครั้งอาจทำให้บริษัทมีอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริงที่ต่ำกว่าอัตราภาษีเงินได้ที่รัฐบาลกำหนด อย่างไรก็ตาม หากอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริงต่ำกว่าที่ควรจะเป็นอย่างมาก อาจจะเป็นตัวบ่งชี้ว่าบริษัทมีการวางแผนภาษีเชิงรุก (tax aggressive planning) ซึ่งแฝงเจตนาที่จะหลบเลี่ยงภาษีมากกว่าการวางแผนภาษีอย่างถูกต้องภายใต้กรอบของกฎหมาย

งานวิจัยนี้วัดการวางแผนภาษีโดยใช้อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริงที่คำนวณจากค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้ในปัจจุบัน (ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้-ภาษีเงินได้รอการตัดบัญชี) หารด้วยกำไรทางบัญชีก่อนภาษีเงินได้ อัตราส่วนนี้สะท้อนผลกระทบของความแตกต่างของหลักการทางบัญชีและหลักการทางภาษีแล้ว และหากอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริงน้อยกว่าอัตราภาษีเงินได้ที่รัฐบาลกำหนดจะแสดงว่าบริษัทมีการวางแผนภาษี

2. ทฤษฎีตัวแทน การกำกับดูแลกิจการ และความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทและการวางแผนภาษี

ทฤษฎีตัวแทน (agency theory) เป็นหลักการที่อธิบายถึงพฤติกรรมของมนุษย์และอธิบายเหตุผลของสิ่งที่จูงใจให้ผู้บริหารประพฤติมิชอบและทุจริต เช่น การให้ข้อมูลเท็จเพื่อตกแต่งบัญชีและยกยอกถ่ายเทผลประโยชน์จากผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของกิจการมาเป็นของผู้บริหารเอง เป็นต้น Jensen and Meckling (1976) อธิบายถึงปัญหาความขัดแย้งระหว่างตัวการ (principle) และตัวแทน (agent) ซึ่งเกิดจากการแบ่งแยกระหว่างผู้ถือหุ้นในฐานะเจ้าของกิจการกับผู้บริหารในฐานะตัวแทนที่ได้รับมอบอำนาจให้บริหารกิจการแทนผู้ถือหุ้น (separation of ownership and control) เมื่อวัตถุประสงค์ในการบริหารงานของผู้บริหารไม่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นจะก่อให้เกิดปัญหาตัวแทน (agency problem) ตามมาได้ ดังนั้น หากเกิดปัญหาตัวแทนในกิจการ ผู้บริหารอาจเลือกกระทำการวางแผนภาษีซึ่งอาจจะเป็นระดับที่สูงหรือต่ำกว่าระดับที่ผู้ถือหุ้นพอใจ (Kovermann & Velte, 2019) ทั้งนี้ การวางแผนภาษีที่มีเจตนาหลบเลี่ยงภาษี (tax avoidance) ในระดับสูงหรือการวางแผนภาษีเชิงรุกจะนำมาซึ่งความเสี่ยงที่จะเกิดหนี้สินและต้นทุนทางภาษี ค่าปรับเงินเพิ่ม รวมถึงอาจมีผลต่อชื่อเสียงของกิจการได้ (Hanlon & Slemrod, 2009; Lanis & Richardson, 2011)

การกำกับดูแลกิจการเป็นกลไกสำคัญอย่างหนึ่งที่กิจการนำมาใช้เพื่อป้องกันและลดผลเสียอันตรายอาจเกิดขึ้นจากปัญหาตัวแทน โดยจะช่วยให้กิจการมีความน่าเชื่อถือ โปร่งใส และมีความรับผิดชอบ ซึ่งจะส่งผลดีต่อการลงทุน ความมั่นคงทางการเงินและความซื่อสัตย์ของกิจการในระยะยาว (The Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD], 2015) ดังนั้น การที่กิจการจัดให้มีการกำกับดูแลกิจการที่ดีจะช่วยป้องกันหรือลดปัญหาตัวแทนอันเกิดจากการเลือกกระทำการวางแผนภาษีของผู้บริหารที่ไม่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของกิจการ (Kovermann & Velte, 2019) หลักฐานจากงานวิจัยในอดีตเกี่ยวกับเรื่องนี้ เช่น Thanjunpong (2014) พบว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีจะช่วยลดการวางแผนภาษีของกิจการที่ทำให้กำไรทางบัญชีและทางภาษีสลดลง สอดคล้องกับ Lanis and Richardson (2011) และ Rego and Wilson (2012) ที่พบว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีมีอิทธิพลในทางลบกับการวางแผนภาษี แต่ถ้ากิจการที่มีการกำกับดูแลกิจการที่ดีเพียงบางองค์ประกอบ ผู้บริหารจะใช้วิธีการที่มีความเสี่ยงในการจัดหาเงินทุนและสนับสนุนการหลบเลี่ยงภาษี นอกจากนี้ Beasley et al. (2021) ยังพบว่า การกำกับดูแลกิจการเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงของคณะกรรมการบริษัทอย่างเข้มแข็งสามารถช่วยลดภาระทางภาษีและทำให้การวางแผนภาษีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม Abdul Wahab and Holland (2012) และ Hanlon, Mills, and Slemrod (2005) กลับพบว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีไม่มีอิทธิพลอย่างเป็นนัยสำคัญต่อการวางแผนภาษี

คณะกรรมการบริษัทเป็นกลไกในการกำกับติดตามการทำงานของผู้บริหารที่สำคัญรูปแบบหนึ่งซึ่งเกิดจากความพยายามในการลดปัญหาตัวแทนโดยการแบ่งแยกหน้าที่ในการบริหารงานออกจากหน้าที่ในการกำกับติดตาม (Fama & Jensen, 1983) งานวิจัยในอดีตจึงให้ความสนใจศึกษาคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทที่จะเป็นปัจจัยสนับสนุนให้กลไกนี้ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการบริษัทกับการวางแผนภาษีทั้งในประเทศและต่างประเทศ มักมีสมมุติฐานว่าคณะกรรมการบริษัทจะกำกับติดตามให้กิจการมีการเสียภาษีอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการเลือกกลยุทธ์ในการบริหารจัดการด้านภาษีอากร (tax-management strategy) เพื่อลดความเสี่ยงและต้นทุนที่อาจเกิดจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย และช่วย

สร้างมูลค่าให้แก่กิจการได้ (Abdul Wahab, Ariff, Madah Marzuki, & Mohd Sanusi, 2017) อย่างไรก็ตาม หลักฐานสนับสนุนที่พบยังคงคลุมเครือและแตกต่างกันไปตามบริบทของงานวิจัยและคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทที่ศึกษา (Kovermann & Velte, 2019)

จากงานวิจัยที่ผ่านมา สามารถแบ่งคุณลักษณะที่มีผลต่อประสิทธิภาพของคณะกรรมการบริษัทในการกำกับดูแลกิจการออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1. ความเป็นอิสระของกรรมการ 2. การจัดสรรเวลาในการทำหน้าที่ 3. วัตถุประสงค์ในการประชุม 4. ความรู้ความสามารถ วัตถุประสงค์การศึกษาของกรรมการ และ 4. ความระมัดระวังและระดับการยอมรับความเสี่ยงที่จะไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย วัตถุประสงค์ของคณะกรรมการที่เป็นเพศหญิง กล่าวคือ คุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทเหล่านี้ น่าจะส่งผลต่อการบริหารจัดการและกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการบริษัทในเรื่องของการวางแผนภาษีภายใต้กรอบของกฎหมายด้วยเช่นกัน

2.1 ความเป็นอิสระของกรรมการ

2.1.1 การควบคุมตำแหน่งระหว่างประธานคณะกรรมการบริษัทและประธานเจ้าหน้าที่บริหาร

การแบ่งแยกระหว่างการตัดสินใจในการบริหาร (decision management) และการตัดสินใจในการควบคุม (decision control) ในกิจการ จะทำให้เกิดการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจและช่วยลดปัญหาตัวแทนในกิจการได้ (Fama & Jensen, 1983) งานวิจัยที่ผ่านมาจึงให้ความสนใจกับบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานเจ้าหน้าที่บริหาร (chief executive officer) กับประธานคณะกรรมการบริษัท (chairman of the board) ซึ่งหากเป็นบุคคลเดียวกัน จะทำให้กลไกการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจข้างต้นไม่มีประสิทธิภาพและส่งผลเสียต่อผลการดำเนินงานของกิจการได้ ในแง่ของการวางแผนภาษี งานวิจัยที่ผ่านมาพบหลักฐานที่สนับสนุนว่า การควบคุมตำแหน่งระหว่างประธานคณะกรรมการบริษัทและประธานเจ้าหน้าที่บริหารนำไปสู่การวางแผนภาษีในระดับสูง ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อกิจการ (Chytis, Tasios, & Filos, 2020; Ezejiofor & Ezenwafor, 2020; Thanjunpong & Bangmek, 2017)

ดังนั้น การแบ่งแยกระหว่างบุคคลที่ดำรงตำแหน่งในลักษณะดังกล่าว จึงน่าจะส่งผลต่อการวางแผนภาษีภายใต้กรอบของกฎหมาย จึงตั้งเป็นสมมุติฐานดังนี้

สมมุติฐานที่ 1 การแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างประธานคณะกรรมการและประธานเจ้าหน้าที่บริหารมีความสัมพันธ์กับการวางแผนภาษี

2.1.2 สัดส่วนของกรรมการอิสระ

กรรมการอิสระ (independent directors) เป็นกลไกสำคัญของการกำกับดูแลกิจการที่ดี เนื่องจากกรรมการอิสระมีบทบาทในการกำกับติดตามและทำให้เกิดความโปร่งใสในการตัดสินใจเรื่องสำคัญต่างๆ ที่อาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน เช่น การจ่ายค่าตอบแทนแก่กรรมการ เป็นต้น (Fama & Jensen, 1983; Thakolwiroj & Sithipolvanichgul, 2021) ทั้งนี้ สัดส่วนที่เพิ่มขึ้นของกรรมการอิสระจะช่วยลดปัญหาตัวแทน และสามารถเพิ่มศักยภาพในการควบคุมของคณะกรรมการบริษัทได้ดียิ่งขึ้น (Fama & Jensen, 1983) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศของ Dehaene, Vuyst, and Ooghe (2001) ที่พบว่า สัดส่วนของกรรมการอิสระมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับผลการดำเนินงานของกิจการในประเทศเบลเยียม ในแง่ของการวางแผนภาษี Lanis and Richardson (2018) เสนอว่า กรรมการอิสระจะสามารถช่วยให้คำแนะนำด้านนโยบายที่เหมาะสมแก่ทีมผู้บริหาร โดยเฉพาะเรื่องประโยชน์หรือต้นทุนในการวางแผนภาษีเชิงรุกของกิจการ สอดคล้องกับ Lanis and Richardson (2011) ที่พบว่า สัดส่วนของกรรมการอิสระที่สูงจะช่วยลดระดับของการวางแผนภาษีเชิงรุกในบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ออสเตรเลีย

ในประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ได้กำหนดให้บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์มีกรรมการที่มีคุณสมบัติเป็นกรรมการอิสระจำนวน 1 ใน 3 ของจำนวนกรรมการทั้งหมด และต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า 3 คน (SEC, 2017) งานวิจัยในประเทศไทยของ Thakolwiroj and Sithipolvanichgul (2021) พบว่า สัดส่วนที่เพิ่มขึ้นของกรรมการอิสระจะทำให้ต้นทุนของการกู้ยืม (cost of debt financing) ยิ่งต่ำลง ซึ่งหมายความว่า กรรมการอิสระมีส่วนช่วยในการควบคุมการก่อหนี้ของทีมผู้บริหารได้ดีกว่ากรรมการประเภทอื่น ดังนั้น จากงานวิจัยในอดีต สัดส่วนของกรรมการอิสระจึงน่าจะส่งผลต่อการวางแผนภาษีภายใต้กรอบของกฎหมาย จึงตั้งเป็นสมมุติฐานดังนี้

สมมุติฐานที่ 2 สัดส่วนของคณะกรรมการอิสระมีความสัมพันธ์กับการวางแผนภาษี

2.2 การจัดสรรเวลาในการทำหน้าที่

ความถี่ในการประชุมของคณะกรรมการบริษัท

คณะกรรมการบริษัทมีหน้าที่ในการกำกับติดตาม และตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารให้เป็นไปเพื่อประโยชน์ของผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของกิจการ ตัวชี้วัดถึงประสิทธิภาพการทำงานของคณะกรรมการบริษัทอย่างหนึ่งคือความถี่ในการประชุมและการเข้าร่วมประชุมของกรรมการทั้งในการประชุมปกติและการประชุมวาระพิเศษ (Ji, Talavera, & Yin, 2020) งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานของคณะกรรมการบริษัท เช่น Lin, Yeh, and Yang (2014) พบว่า ความถี่ในการเข้าร่วมประชุมของกรรมการมีผลเป็นบวกต่อการดำเนินงานของกิจการในประเทศไต้หวัน สอดคล้องงานวิจัยของ Barros and Sarmento (2020) ที่รายงานว่า ความถี่ในการประชุมและการเข้าร่วมประชุมของกรรมการยิ่งมากมีผลต่อการหลบลหลีกเลี่ยงภาษีในระดับต่ำของกิจการในสหราชอาณาจักร

ในประเทศไทย SEC (2017) ได้ออกหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีสำหรับบริษัทจดทะเบียน ปี พ.ศ. 2560 และเสนอแนวปฏิบัติเกี่ยวกับความถี่ของการประชุมคณะกรรมการบริษัท ว่าควรพิจารณาจำนวนครั้งของการประชุมให้เหมาะสมกับภาระหน้าที่ของคณะกรรมการและลักษณะธุรกิจ แต่ไม่ควรมีจำนวนครั้งของการประชุมน้อยกว่า 6 ครั้งต่อปี ดังนั้น จำนวนครั้งของการประชุมยิ่งมากน่าจะช่วยให้คณะกรรมการบริษัทมีโอกาสได้ปรึกษาพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และอภิปรายปัญหาต่างๆ เพื่อทำความเข้าใจและหาทางแก้ไขร่วมกันอย่างทันเวลา ซึ่งจะส่งผลต่อการวางแผนภาษีตามกรอบของกฎหมาย อย่างไรก็ตาม Thanjunpong and Bangmek (2017) ไม่พบอิทธิพลของความถี่ของการประชุมต่อการวางแผนภาษีในประเทศไทย ดังนั้น ความถี่ในการประชุมของคณะกรรมการบริษัทจึงน่าจะส่งผลต่อการวางแผนภาษีภายใต้กรอบของกฎหมาย จึงตั้งเป็นสมมุติฐานดังนี้

สมมุติฐานที่ 3 ความถี่ในการประชุมของคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์กับการวางแผนภาษี

2.3 ความรู้ความสามารถและความเข้าใจธุรกิจ

สัดส่วนของคณะกรรมการบริษัทที่สำเร็จการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี

งานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญของกรรมการในคณะกรรมการบริษัทเป็นสิ่งจำเป็นในการกำกับติดตามการทำงานและการให้

คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาแก่ผู้บริหาร ดังนั้น จึงนำไปสู่ผลประโยชน์ที่ดีของกิจการ (Dermadi, 2013; Hillman & Dalziel, 2003; Jermias & Gani, 2014) โดย Dermadi (2013) พบว่า กรรมการที่สำเร็จการศึกษาในระดับที่สูงกว่าปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงส่งผลต่อการดำเนินงานของกิจการ แต่หากสำเร็จการศึกษาจากประเทศที่พัฒนาแล้วจะส่งผลในทางตรงกันข้าม ดังนั้น ระดับการศึกษาของกรรมการน่าจะส่งผลต่อการกำกับติดตาม ซึ่งจะส่งผลต่อการวางแผนภาษีที่มีประสิทธิภาพภายใต้กรอบของกฎหมาย จากประเด็นดังกล่าวจึงตั้งสมมุติฐานดังนี้

สมมุติฐานที่ 4 สัดส่วนของคณะกรรมการบริษัทที่สำเร็จการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรีมีความสัมพันธ์กับการวางแผนภาษี

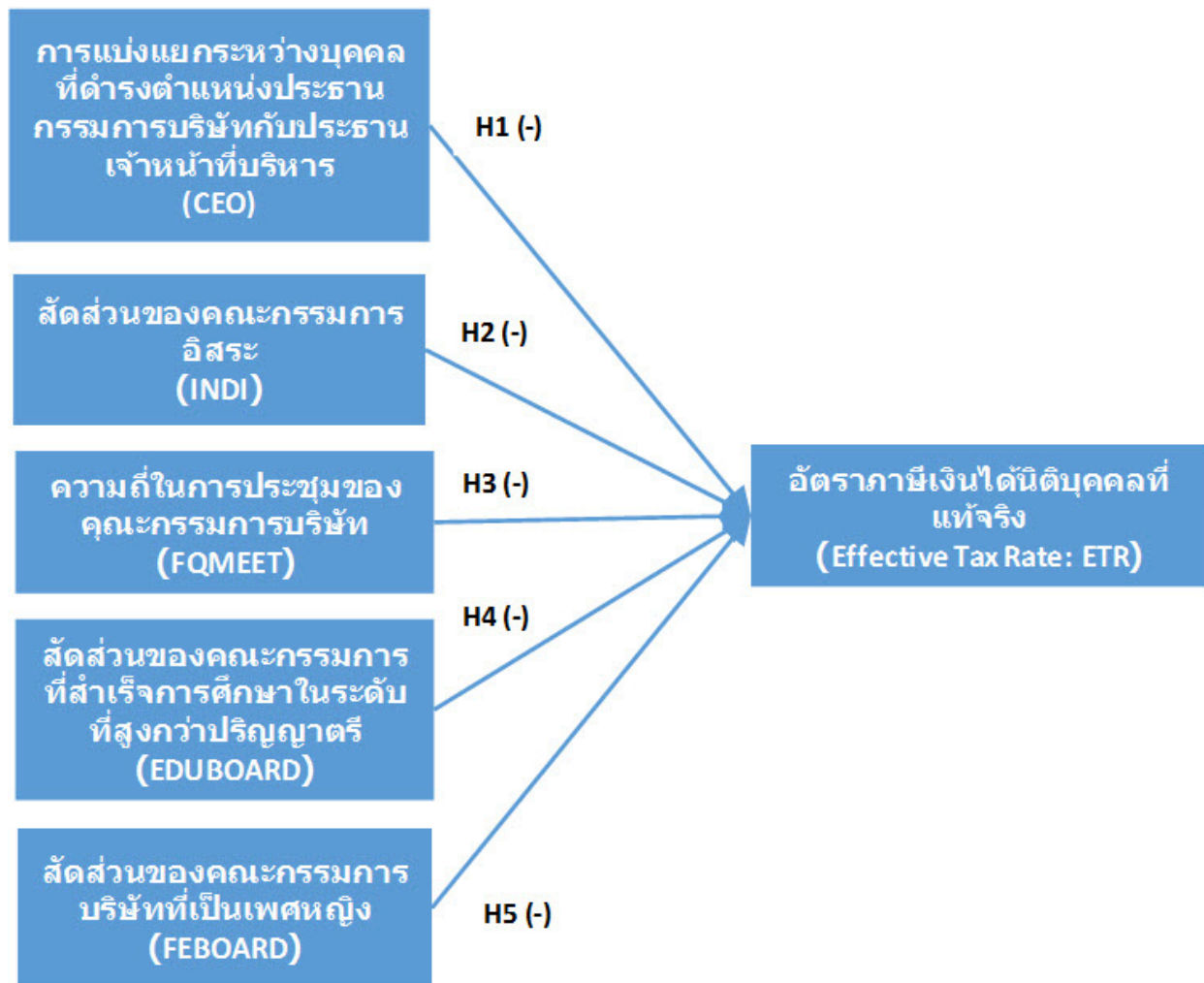
2.4 ความระมัดระวังและระดับการยอมรับความเสี่ยงที่จะไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย

สัดส่วนของคณะกรรมการที่เป็นเพศหญิง

งานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า สัดส่วนของคณะกรรมการที่เป็นเพศหญิงมีจำนวนเพิ่มขึ้น และมักพบว่า กรรมการที่เป็นเพศหญิงมีส่วนช่วยให้การดำเนินงานของกิจการเป็นไปในทิศทางที่ดี (Green & Homroy, 2018; Lui, Wei, & Xie, 2014) ช่วยลดการสร้างสถานการณ์ที่ไม่ตรงกับความจริงของผู้บริหาร (Luo, Xiang, & Huang, 2017) มีความเข้าใจตลาดซึ่งช่วยให้กิจการมีความได้เปรียบทางการแข่งขัน มีสัมพันธภาพกับผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องได้ดี และช่วยเพิ่มระดับความเข้าใจสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของคณะกรรมการบริษัทได้ดีขึ้น (Bilimoria & Wheeler, 2000; Erhardt, Werbel, & Shrader, 2003) นอกจากนี้ งานวิจัยที่ผ่านมาได้มีสมมุติฐานว่า กรรมการเพศหญิงจะมีระดับการยอมรับความเสี่ยงที่ต่ำกว่าเพศชาย และมีความระมัดระวังมากกว่า (Francis, Hasan, Wu, & Yan, 2014; Khelif & Achek, 2017; Luo et al., 2017) ซึ่งทำให้บริษัทมีแนวโน้มในการวางแผนภาษีเชิงรุกที่น้อยลง แต่อาจจะไม่เป็นผลดีต่อมูลค่าของกิจการ (Khaoula & Moez, 2019) ดังนั้น คณะกรรมการบริษัทที่มีกรรมการที่เป็นเพศหญิงรวมอยู่ด้วย จึงน่าจะส่งผลต่อการวางแผนภาษีภายใต้กรอบของกฎหมาย จึงตั้งเป็นสมมุติฐานดังนี้

สมมุติฐานที่ 5 สัดส่วนของคณะกรรมการที่เป็นเพศหญิงมีความสัมพันธ์กับการวางแผนภาษี

จากการทบทวนวรรณกรรม ทำให้ได้กรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. วิธีการเก็บข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่ม SET100 ซึ่งเป็นกลุ่มหลักทรัพย์ที่มีมูลค่าตลาดสูงสุด 100 อันดับแรก โดยไม่รวมบริษัทที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมการเงิน บริษัทที่มีผลขาดทุน เนื่องจากมีโครงสร้างทางการบัญชีและผลประกอบการที่แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างอื่น และไม่รวมบริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบ การดำเนินการเก็บข้อมูลสำหรับการศึกษานี้ เก็บข้อมูลระยะเวลา 5 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2556-2560 เนื่องจากเป็นช่วงระยะเวลาที่การคำนวณและอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคล

ยังไม่มีเปลี่ยนแปลง ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ได้แก่ แบบแสดงรายการประจำปี (แบบ 56-1) รายงานประจำปี รายงานของผู้สอบบัญชี รับอนุญาตงบการเงินของบริษัท และฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (SETSMART)

นอกจากนี้ ข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนี้ใช้ panel data analysis โดยใช้ข้อมูลตัดขวาง (cross sectional data) กับข้อมูลอนุกรมเวลา (time series data) โดยข้อมูลตัดขวางจะเป็นหน่วยเดิมที่ต้องเก็บข้อมูลซ้ำในแต่ละช่วงเวลาและอาจมีข้อมูลช่วงยาวที่ไม่สมดุล (unbalance panel data) ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 394 ตัวอย่าง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาระหว่างปี พ.ศ. 2556-2560

รายละเอียดบริษัท	จำนวนบริษัทที่เข้าเกณฑ์				
	2556	2557	2558	2559	2560
จำนวนบริษัทจดทะเบียนใน SET 100 ระหว่างปี พ.ศ. 2556-2560	100	100	100	100	100
หัก บริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมการเงิน	12	13	12	14	14
หัก บริษัทที่มีผลขาดทุน	7	1	9	6	5
หัก บริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบ	0	10	0	2	1
คงเหลือจำนวนบริษัทที่ใช้ในการศึกษาแต่ละปี	81	76	79	78	80
สรุปลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาระหว่างปี พ.ศ. 2556-2560	394 ตัวอย่าง				

2. สถิติและแบบจำลองที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพาแนล (panel data regression) โดยใช้วิธี fixed effect regression model และวิธี random effect regression model และมีสมการวิจัยซึ่งประกอบด้วยตัวแปรตาม ตัวแปรอิสระ และเพิ่มตัวแปรควบคุมซึ่งสะท้อนถึงลักษณะของโครงสร้างบริษัท

ได้แก่ โครงสร้างทางการเงิน (LEV) ซึ่งบริษัทที่มีสัดส่วนของหนี้สินที่สูงมักจะมีผลจำเป็นต้องวางแผนภาษีต่ำ เนื่องจากบริษัทจะได้รับประโยชน์จากการยกเว้นภาษีอยู่แล้ว และขนาดของบริษัท (SIZE) ซึ่งบริษัทที่ใหญ่มีแนวโน้มในการวางแผนภาษีสูงเพื่อลดค่าใช้จ่ายทางภาษี (Abdul Wahab et al., 2017) สมการวิจัยจึงเป็นดังนี้

$$ETR_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 CEO_{i,t} + \beta_2 INDI_{i,t} + \beta_3 FQMEET_{i,t} + \beta_4 EDUBOARD_{i,t} + \beta_5 FEBOARD_{i,t} + \beta_6 LEV_{i,t} + \beta_7 SIZE_{i,t} + \varepsilon \quad (1)$$

โดยสามารถอธิบายความหมายของตัวแปรต่างๆ ในสมการดังนี้

ตัวแปรตาม

$ETR_{i,t}$ = ตัววัดอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริงของบริษัท i ณ เวลาที่ t

ตัวแปรอิสระ

$CEO_{i,t}$ = การแบ่งแยกระหว่างบุคคลที่ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการกับประธานเจ้าหน้าที่บริหารของบริษัท i ณ เวลาที่ t โดยกำหนดให้เท่ากับ 1 ถ้ามีการแบ่งแยกบุคคลดังกล่าวและเท่ากับ 0 ถ้าเป็นบุคคลเดียวกัน

$INDI_{i,t}$ = สัดส่วนของคณะกรรมการอิสระต่อคณะกรรมการทั้งหมดของบริษัท i สำหรับปีที่ t

$FQMEET_{i,t}$ = จำนวนครั้งของการประชุมของคณะกรรมการทั้งหมดของบริษัท i สำหรับปีที่ t

$EDUBOARD_{i,t}$ = สัดส่วนระดับการศึกษาของคณะกรรมการบริษัทที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรีของบริษัท i สำหรับปีที่ t

$FEBOARD_{i,t}$ = สัดส่วนของคณะกรรมการที่เป็นเพศหญิงของบริษัท i สำหรับปีที่ t

ตัวแปรควบคุม

$LEV_{i,t}$ = โครงสร้างทางการเงินของบริษัท i ณ เวลาที่ t โดยคำนวณจากหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม

$SIZE_{i,t}$ = ขนาดของบริษัท i ณ เวลาที่ t โดยคำนวณจากค่าลอการิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวม

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทและการวางแผนภาษี โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน 394 ตัวอย่าง จากตารางที่ 2 การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาพบว่า อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง (ETR) มีค่าสูงสุดอยู่ที่ 1.25 หรือคิดเป็นร้อยละ 125.00 และมีค่าต่ำสุดอยู่ที่ 0.000 หรือคิดเป็นร้อยละ 0.04 โดยมีค่าเฉลี่ยที่ 0.165 หรือร้อยละ 16.50 ซึ่งต่ำกว่าอัตราภาษีที่กำหนดโดยกรมสรรพากรและแสดงถึงการวางแผนภาษีของบริษัท การแบ่งแยกกระหว่างบุคคลที่ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการกับประธานเจ้าหน้าที่บริหารของบริษัท (CEO) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.838 ซึ่งหมายถึงบริษัทโดยส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 83.75 ของกลุ่มตัวอย่าง

ทั้งหมดมีการแบ่งแยกบุคคลที่ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการกับประธานเจ้าหน้าที่บริหาร สัดส่วนของคณะกรรมการอิสระต่อคณะกรรมการทั้งหมดของบริษัท (INDI) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 42.02 ซึ่งเกินกว่าที่กำหนดโดยคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ จำนวนครั้งของการประชุมของคณะกรรมการ (FQMEET) โดยเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 8.470 ครั้ง ซึ่งสูงกว่าจำนวนขั้นต่ำที่เสนอแนะในแนวปฏิบัติของหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี (SEC, 2017) สัดส่วนระดับการศึกษาที่สูงกว่าระดับปริญญาตรีของคณะกรรมการบริษัท (EDUBOARD) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 70.50 และสัดส่วนของกรรมการที่เป็นเพศหญิง (FEBOARD) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 13.60 นอกจากนี้ยังพบว่า บริษัทส่วนใหญ่มีโครงสร้างหนี้สินโดยเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 50.20 และมีขนาดของบริษัทโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 4.621

ตารางที่ 2 สรุปค่าสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปร

	Obs.	Minimum	Maximum	Mean	S.D.
ETR	394	0.000	1.245	0.165	0.126
CEO	394	0.000	1.000	0.838	0.369
INDI	394	0.125	0.800	0.421	0.101
FQMEET	394	1.000	28.000	8.470	3.596
EDUBOARD	394	0.200	1.000	0.705	0.176
FEBOARD	394	0.000	1.000	0.136	0.116
LEV	394	0.079	0.893	0.502	0.163
SIZE	394	3.174	6.349	4.621	0.576

นอกจากนี้ การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันในตารางที่ 3 ไม่พบความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่มี

ค่ามากกว่า 0.70 (Hair, Black, Babin, & Anderson, 2010) ดังนั้น ในเบื้องต้นจึงไม่เกิดปัญหา Multicollinearity

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (pearson correlation coefficient)

	ETR	CEO	INDI	FQMEET	EDUBOARD	FEBOARD	LEV	SIZE
ETR	1.000							
CEO	0.011	1.000						
INDI	0.038	0.158**	1.000					
FQMEET	0.060	0.054	0.361**	1.000				
EDUBOARD	0.045	0.029	0.168	0.216**	1.000			
FEBOARD	0.018	-0.115*	-0.087	0.070	-0.055	1.000		
LEV	0.149**	0.051	-0.201**	-0.021	0.019	-0.090	1.000	
SIZE	0.069	0.169**	0.261**	0.338**	0.246**	-0.340**	0.337**	1.000

หมายเหตุ: *, ** แสดงถึงความมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ โดยใช้วิธี fixed effect regression และ random effect regression เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทและการวางแผนภาษี โดยทำการทดสอบด้วยวิธี hausman test และพบว่า วิธี random effect regression มีความเหมาะสมกว่า เนื่องจาก

ผลการทดสอบยอมรับสมมุติฐานที่ว่า unobserved factors ไม่สัมพันธ์กับตัวแปรอิสระ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้เลือกใช้วิธี fixed effect regression ในการวิเคราะห์เนื่องจากมี R^2 ที่สูงกว่า ซึ่งแสดงว่าแบบจำลองโดยใช้ fixed effect regression สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระได้ดีกว่า

ตารางที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทและการวางแผนภาษีโดยวัดจากอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง

	Fixed Effect		Random Effect	
	Coefficient	t-value	Coefficient	t-value
Constant	0.420	1.71	0.056	0.79
CEO	0.004	0.20	-0.000	-0.02
INDI	0.077	0.56	0.062	0.81
FQMEET	-0.008	-2.00*	0.000	0.17
EDUBOARD	0.021	0.39	0.032	0.80
FEBOARD	0.177	2.07*	0.057	0.88
LEV	0.305	2.48**	0.133	2.75**
SIZE	-0.089	-1.60	-0.004	-0.25
R^2		0.040		0.020
Adjusted R^2		0.023		-
F-Statistic		1.49		8.42
Prob > F		0.176		0.297
Hausman Test/Prob.				7.43/ 0.385

หมายเหตุ: *, ** แสดงถึงความมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ โดยใช้วิธี fixed effect regression เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทและการวางแผนภาษีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่ม SET100 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของจำนวนครั้งของการประชุมของคณะกรรมการ (FQMEET) มีค่าเท่ากับ -0.008 และมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงถึงจำนวนครั้งของการประชุมของคณะกรรมการมีความสัมพันธ์กับอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริงในเชิงลบ ซึ่งแสดงถึงบริษัทมีการวางแผนภาษี กล่าวคือ เมื่อจำนวนครั้งของการประชุมของคณะกรรมการบริษัทสูงขึ้น 1 ทำให้อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริงต่ำไป 0.008 หมายความว่าบริษัทมีแนวโน้มในการวางแผนภาษีมากขึ้นเมื่อกรรมการมีโอกาสได้หารือในที่ประชุมบ่อยขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 3

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของสัดส่วนของกรรมการที่เป็นเพศหญิง (FEBOARD) มีค่าเท่ากับ 0.177 และมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงถึงการมีสัดส่วนของกรรมการที่เป็นเพศหญิงสูงขึ้น 1 ทำให้อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริงสูงขึ้น 0.177 หมายความว่า บริษัทมีแนวโน้มในการวางแผนภาษีน้อยลงด้วย ผลที่ได้สนับสนุนสมมติฐานที่ 5

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทกับการวางแผนภาษีซึ่งวัดจากอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณโดยใช้วิธี fixed effect regression model ในการศึกษาข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่ม SET 100 ระหว่างปี พ.ศ. 2556-2560 รวมทั้งสิ้น 394 ตัวอย่าง ผลการศึกษาพบร่องรอยของความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ในการประชุมของคณะกรรมการบริษัทและการวางแผนภาษีไปในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวอีกนัยหนึ่งคือการจัดสรรเวลาให้คณะกรรมการได้มีโอกาสหารือกันในที่ประชุมบ่อยขึ้นมีแนวโน้มที่ทำให้อัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงลดลง ซึ่งสะท้อนถึงการที่กิจการมีการวางแผนภาษีมากขึ้นในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ผลที่ได้ไม่สอดคล้องกับ Thanjunpong and Bangmek (2017) ที่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ความถี่ของการประชุมและการวางแผนภาษีในประเทศไทย ในขณะที่ความสัมพันธ์ของสัดส่วนของกรรมการเพศหญิงและ

อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริงเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ บริษัทที่มีสัดส่วนของกรรมการเพศหญิงสูงมีแนวโน้มในการวางแผนภาษีลดลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตที่มองว่าเพศหญิงมีระดับการยอมรับความเสี่ยงที่จะไม่ปฏิบัติตามกฎหมายต่ำทำให้เกิดความระมัดระวังหรือใช้การวางแผนภาษีที่น้อยลงด้วย (Francis, et al., 2014; Khlif & Achek, 2017; Luo et al., 2017) อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้ไม่พบความสัมพันธ์ของคุณลักษณะอื่นของคณะกรรมการบริษัทกับการวางแผนภาษี

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาที่ได้นี้ไม่พบหลักฐานที่แสดงอย่างชัดเจนว่าคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทที่วัดจากการแบ่งแยกบุคคลที่ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการ กับประธานเจ้าหน้าที่บริหาร สัดส่วนของคณะกรรมการที่เป็นกรรมการอิสระ และสัดส่วนของคณะกรรมการที่สำเร็จการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรีมีความสัมพันธ์กับการวางแผนภาษีของบริษัท ซึ่งผลการวิจัยนี้แตกต่างจากงานวิจัยที่ผ่านมาในต่างประเทศที่มีหลักฐานสนับสนุนว่าคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทที่ดีข้างต้นจะส่งผลต่อการทำหน้าที่ของคณะกรรมการบริษัทซึ่งจะทำให้ผลการดำเนินงานของกิจการดีขึ้น (Dermadi, 2013; Hillman & Dalziel, 2003; Jermias & Gani, 2014; Lin et al., 2014) หรือช่วยลดระดับการวางแผนภาษีที่ไม่มีประสิทธิภาพ (Chytis et al., 2020; Ezejiofor & Ezenwafor, 2020; Lanis & Richardson, 2011, 2018)

ในบริบทของประเทศไทย โดยเฉพาะสำหรับบริษัทที่มีขนาดใหญ่ในกลุ่ม SET100 มีข้อกำหนดทางภาษีพิเศษที่เอื้อให้กับบริษัทที่มีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดได้รับประโยชน์ทางภาษี เช่น การได้รับสิทธิพิเศษยกเว้นการเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล หรือเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลในอัตราที่ต่ำกว่ารัฐบาลกำหนดจากการได้รับส่งเสริมการลงทุนจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน หรือได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่ภาครัฐช่วยผ่อนปรนให้กับบริษัทที่มีทรัพยากรจำนวนมากซึ่งสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ เป็นต้น ข้อกำหนดเหล่านี้อาจทำให้คณะกรรมการบริษัทไม่ได้ให้ความสำคัญกับการวางแผนภาษีที่ใช้ประโยชน์จากความแตกต่างระหว่างมาตรฐานทางการบัญชีและเกณฑ์ภาษีอากรภายใต้ประมวลรัษฎากรมากนัก ตัวอย่างเช่น บริษัทหลายแห่งมีอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริงต่ำกว่าร้อยละ 5.00 เนื่องจากได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลจากการได้รับส่งเสริมการลงทุนจากคณะกรรมการส่งเสริม

การลงทุน หรือมีการวางแผนภาษีในรูปแบบของกลุ่มบริษัท ซึ่งทำให้บางบริษัทในกลุ่มนั้นอาจได้รับยกเว้นภาษีเงินได้ ทั้งจำนวน เช่น ในกรณีเมื่อได้รับเงินได้ประเภทเงินปันผล มา และเข้าเงื่อนไขของมาตรา 65 ทวิ (10) แห่งประมวล รัษฎากร เป็นต้น ยิ่งกว่านั้น ในอดีตพบว่า บางปีภาษี รัฐบาล มีการออกกฎหมายพิเศษที่เอื้อกับธุรกิจบางประเภทและ ทำให้สามารถนำค่าใช้จ่ายมาลดภาษีเงินได้นิติบุคคลได้ เช่น การให้สิทธิการลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับค่าใช้จ่าย ที่ได้ใช้ไปเพื่อการลงทุนในทรัพย์สินในประเทศไทยภายใน ปี พ.ศ. 2559 (“Phraratchakritsadikā ‘oḥ tām khwām nai pramuān ratsadākōṇ wāduai kān yokwēn ratsadākōṇ (chabap thī hokriyisī) Phō.Sō. 2559”, 2016; “Phraratchakritsadikā ‘oḥ tām khwām nai pramuān ratsadākōṇ wāduai kān yokwēn ratsadākōṇ (chabap thī hokriyisipsōṅ) Phō.Sō. 2559”, 2016) เป็นต้น ซึ่งกฎหมายดังกล่าวจะเอื้อประโยชน์สำหรับธุรกิจที่เป็น โรงงานผลิตหรือธุรกิจที่มีการซื้อสินทรัพย์เพื่อใช้ในการ อุตสาหกรรมเป็นอย่างมาก ในขณะที่ธุรกิจที่เป็นบริการ นั้น อาจจะได้รับประโยชน์น้อยกว่า

ข้อจำกัด

การศึกษานี้มีข้อจำกัดในกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา เนื่องจาก ศึกษาเฉพาะบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ 100 อันดับแรก (SET100) ที่มีมูลค่าตามราคาตลาด (market capitalization) สูง มีการซื้อขายอย่างสม่ำเสมอ และมีสัดส่วน

ผู้ถือหุ้นรายย่อยผ่านเกณฑ์ที่กำหนดโดยตลาดหลักทรัพย์ แห่งประเทศไทยเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานกำกับดูแลอาจใช้ผลจากการศึกษานี้ ในการพิจารณากำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ บริษัทเพิ่มเติม ในเรื่องของการบริหารความเสี่ยงด้านภาษี ของบริษัทที่กำกับดูแลให้ชัดเจน

2. บริษัทจดทะเบียนอาจใช้ผลจากการศึกษานี้ ในการทบทวนความถี่ในการจัดประชุมคณะกรรมการบริษัท ไม่ให้มากหรือน้อยเกินไป และสนับสนุนให้ผู้ทึ่งได้มีบทบาท ในการเป็นกรรมการบริษัทมากขึ้น เพื่อให้กลไกการกำกับ ติดตามของคณะกรรมการบริษัทเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การศึกษาในอนาคตอาจขยายขอบเขตของตัวอย่าง ที่ใช้ในงานวิจัยให้ครอบคลุมบริษัทจดทะเบียนที่มีขนาด ที่หลากหลาย พิจารณาตามอุตสาหกรรม ขยายขอบเขต การศึกษาไปยังประเทศอื่น หรือการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับ บทบาทและกิจกรรมของคณะกรรมการบริษัทต่อการบริหาร ความเสี่ยงด้านภาษี รวมถึงการศึกษากลไกอื่นๆ ของ การกำกับดูแลกิจการควบคู่ไปด้วย เช่น ลักษณะของ การถือหุ้นในลักษณะกระจุกตัว (concentrated ownership) และกระจายตัว (dispersed ownership) เป็นต้น น่าจะทำให้ เห็นถึงความสำคัญของคุณลักษณะและบทบาทในการกำกับ ดูแลกิจการของคณะกรรมการบริษัทต่อการวางแผนภาษี ได้ดีขึ้น

References

Abdul Wahab, E. A., Ariff, A. M., Madah Marzuki, M., & Mohd Sanusi, Z. (2017). Political connections, corporate governance, and tax aggressiveness in Malaysia. *Asian Review of Accounting*, 25(3), 424-451.

Abdul Wahab, N. S., & Holland, K. (2012). Tax planning, corporate governance and equity value. *The British Accounting Review*, 44(2), 111-124.

Barros, V., & Sarmiento, J. M. (2020). Board meeting attendance and corporate tax avoidance: Evidence from the UK. *Business Perspectives and Research*, 8(1), 51-66.

Beasley, M. S., Goldman, N. C., Lewellen, C. M., & McAllister, M. (2021). Board risk oversight and corporate tax-planning practices. *Journal of Management Accounting Research*, 33(1), 7-32.

- Bilimoria, D., & Wheeler, J. V. (2000). Women corporate directors: Current research and future directions. In M. J. Davidson, & R. J. Burke (Eds.), *Women in management: Current research issues* (Vol. II, pp. 138-163). London: Sage.
- Chytis, E., Tasios, S., & Filos, L. (2020). The effect of corporate governance mechanisms on tax planning during financial crisis: An empirical study of companies listed on the Athens stock exchange. *International Journal of Disclosure and Governance*, 17(1), 30-38.
- Dehaene, A., De Vuyst, V., & Ooghe, H. (2001). Corporate performance and board structure in Belgian companies. *Long Range Planning*, 34(3), 383-398.
- Deloitte. (2015). Creating a sustainable tax strategy- Considerations for the board. Retrieved May 14, 2021, from <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/ca/Documents/tax/ca-en-directors-alert-tax.PDF>
- Dermadi, S. (2013). Board members' education and firm performance: Evidence from a developing economy. *International Journal of Commerce and Management*, 23(2), 113-135.
- Erhardt, N. L., Werbel, J. D., & Shrader, C. B. (2003). Board of director diversity and firm financial performance. *Corporate Governance: An International Review*, 11(2), 102-111.
- Ezejiakor, R. A., & Ezenwafor, E. C. (2020). Corporate governance and tax avoidance: Evidence from Nigerian quoted food and beverage companies. *Macro Management & Public Policies*, 2(4), 40-47.
- Fama, E. F., & Jensen, M. C. (1983). Agency problems and residual claims. *Journal of Law and Economics*, 26(2), 327-349.
- Francis, B. B., Hasan, I., Wu, Q., & Yan, M. (2014). Are female CFOs less tax aggressive? Evidence from tax aggressiveness. *The Journal of the American Taxation Association*, 36(2), 171-202.
- Green, C. P., & Homroy, S. (2018). Female directors, board committees and firm performance. *European Economic Review*, 102, 19-38.
- Hair, J. F., Jr., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Hanlon, M., & Slemrod, J. (2009). What does tax aggressiveness signal? Evidence from stock price reactions to news about tax shelter involvement. *Journal of Public Economics*, 93(1-2), 126-141.
- Hanlon, M., Mills, L. F., & Slemrod, J. B. (2005). *An empirical examination of corporate tax noncompliance* (Ross School of Business Working Paper No. 1025). Retrieved May 14, 2021, from <http://ssrn.com/abstract=891226>
- Hillman, A. J., & Dalziel, T. (2003). Boards of directors and firm performance: Integrating agency and resource dependence perspectives. *The Academy of Management Review*, 28(3), 383-396.
- Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial Behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305-360.
- Jermias, J., & Gani, L. (2014). The impact of board capital and board characteristics on firm performance. *The British Accounting Review*, 46(2), 135-153.

- Ji, J., Talavera, O., & Yin, S. (2020). Frequencies of board meetings on various topics and corporate governance: Evidence from China. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 54(1), 69-110.
- Khaoula, F., & Moez, D. (2019). The moderating effect of the board of directors on firm value and tax planning: Evidence from European listed firms. *Borsa Istanbul Review*, 19(4), 331-343.
- Khelif, H., & Achek, I. (2017). Gender in accounting research: A review. *Managerial Auditing Journal*, 32(6), 627-655.
- Kovermann, J., & Velte, P. (2019). The impact of corporate governance on corporate tax avoidance -A literature review. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 36(3), 1-29.
- Lanis, R., & Richardson, G. (2011). The effect of board of director composition on corporate tax aggressiveness. *Journal Accounting and Public Policy*, 30(1), 50-70.
- Lanis, R., & Richardson, G. (2018). Outside directors, corporate social responsibility performance, and corporate tax aggressiveness: An empirical analysis. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 33(2), 228-251.
- Lin, Y. F., Yeh, Y. M. C., & Yang, F. M. (2014). Supervisory quality of board and firm performance: A perspective of board meeting attendance. *Total Quality Management and Business Excellence*, 25(3-4), 264-279.
- Lui, Y., Wei, Z., & Xie, F. (2014). Do women directors improve firm performance in China?. *Journal of Corporate Finance*, 28(C), 169-184.
- Luo, J., Xiang, Y., & Huang, Z. (2017). Female directors and real activities manipulation: Evidence from China. *China Journal of Accounting Research*, 10(2), 141-166.
- McClure, R., Lanis, R., Wells, P., & Govendir, B. (2018). The impact of dividend imputation on corporate tax avoidance: The case of shareholder value. *Journal of Corporate Finance*, 48(C), 492-514.
- Minnick, K., & Noga, T. (2010). Do corporate governance characteristics influence tax management?. *Journal of Corporate Finance*, 16(5), 703-718.
- Phraratchakritsadika 'oḳ tām khwām nai pramuān ratsadākōṇ waduāi kām yokwēn ratsadākōṇ (chabap thī hokroḳsī) Phō.Sō. 2559 [Royal Decree Issued Under the Revenue Code Governing Tax Exemption (No. 604) B.E. 2559]. (2016, 21 April). *Thai Government Gazette*. Vol. 133, Parts 33a, pp. 45-48.
- Phraratchakritsadika 'oḳ tām khwām nai pramuān ratsadākōṇ waduāi kām yokwēn ratsadākōṇ (chabap thī hokroḳyisipsōṅ) Phō.Sō. 2559 [Royal Decree Issued Under the Revenue Code Governing Tax Exemption (No. 622) B.E. 2559]. (2016, 30 August). *Thai Government Gazette*. Vol. 133, Parts 76a, pp. 17-19.
- Pongpitak, S. (2018). Kānwāṅphāēn phāsī yāṅgrai hai thurakit yangyū'n [How to do tax planning for sustainable business?]. Retrieved June 27, 2021, from <https://sme.krunghai.com/sme/productListAction.action?command=getDetail&cateMenu=KNO WLEDG%20&catelId=9&itemId=135>
- Rego, S. O., & Willson, R. (2012). Equity risk incentives and corporate tax aggressiveness. *Journal of Accounting Research*, 50(3), 775-810.

- Richardson, G., Lanis, R., & Taylor, G. (2015). Financial distress, outside directors and corporate tax aggressiveness spanning the global financial crisis: An empirical analysis. *Journal of Banking & Finance*, 52, 112-129.
- Taylor, G., & Richardson, G. (2014). Incentives for corporate tax planning and reporting: Empirical evidence from Australia. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 10(1), 1-15.
- Thakolwiroj, C., & Sithipolvanichgul, J. (2021). Board characteristics and capital structure: Evidence from Thai listed companies. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 8(2), 861-872.
- Thanjunpong, S. (2014). 'Itthiphon khōng kām kam kap dūlāe kitčhakān thī dī tō kām wāng phāen phāsī khōng bōrisat čhotthabian nai Talāt Laksap hāeng Prathet Thai [An influence of good corporate governance on tax planning of listed companies in the Stock Exchange of Thailand]. *Journal of Accounting Profession*, 10(28), 5-18.
- Thanjunpong, S. (2018). Phonkrathop khōng kām wāng phāen phāsī ngoendai nitibukkhon kap mūnlakhā kitčhakān: Lakthān choeng pračhak čhak bōrisat čhotthabian nai talāt laksap [The impact of corporate income tax planning on firm value: An empirical evidence from listed companies in Thailand]. *Journal of Modern Management Science*, 11(2), 42-57.
- Thanjunpong, S., & Bangmek, R. (2017). 'Itthiphon khōng khana kām kām bōrisat khana kām kām truat sōp lāe khōng sāng kām thu' hun thī mī phon tō kām wāng phāen phāsī: Lakthān choeng pračhak čhak prathet Thai [The influence of board of directors, audit committee and ownership structure impact on tax planning: An empirical evidence of Thailand]. *Journal of Accounting Profession*, 13(37), 29-44.
- The Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD]. (2015). *G20/OECD Principles of corporate governance*. Paris: Author.
- The Securities and Exchange Commission Thailand [SEC]. (2017). Lakkān kap dūlāe kitčhakān thī dī bōrisat čhotthabian pī sōngphanhārōihoksip [Corporate governance code for listed companies 2017]. Retrieved May 14, 2021, from https://www.sec.or.th/TH/Documents/CompanyHandbooksandGuidelines/CGcode2560_th.pdf
- Trachutham, C. (2008). Pō yaha lāe 'uppasak nai kām chatkep lāe kām sīa phāsī 'ākōn tām pramuan ratsadākōn [Problems and obstacles in collecting and paying taxes according to the Revenue Code]. Retrieved June 27, 2021, from https://www.rd.go.th/fileadmin/download/PramualProj/a1seminar2_3_1.pdf